

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሠ ይርጋ

አልማው ወሌ

ፀጋዬ አስማማው

አሲ መሐመድ

አመልካቾች፡- እነ ወ/ሮ ጥሩቀለም ደሴ - ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- እነ ወ/ሮ ጽጌ ከፍያለው - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን ክርክሩ ከውል ውጪ አላፊነትን መሠረት ያደረገ ነው። የስር ከሣሾች የነበሩት የአሁኑ አመልካቾች ሲሆኑ መጋቢት 28 ቀን 1998 ዓ.ም በተፃፈ ክስ ንብረትነቱ የአንደኛ ተጠሪ የሆነ ታክሲ በሁለተኛ ተጠሪ ሲሸከረከር ተማሪ እየሩሣሌም ስሙር የተባለች የአስራ አንድ ዓመት እድሜ ያላት ሕፃን ልጃቸውን በመግጨት በቀኝ ታፋዋ ላይ ጉዳት በማድረስ አጥንቷ ተሰብሮ እያነከሰች እንደምትገኝ እና በጉዳቱ ምክንያትም ወደፊት ተምራ ልትጠራቸው በማትችልበት ሁኔታ እንደምትገኝ በመጥቀስ ለአካል ጉዳትና ለሞራል ካሣ በድምሩ ብር 100,000.00 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ የአሁኑ ተጠሪዎች እንዲከፍሉ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁኑ ተጠሪዎችም ሰኔ 27 ቀን 1998 ዓ.ም በተፃፈ የመከላከያ መልስ ማመልከቻ ለአደጋው ኃላፊነት የሌለባቸው መሆኑንና የተቋረጠ ጥቅምም አለመኖሩን በመግለጽ ተከራክረዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ ተገቢ ናቸው ያላቸውን ጭብጦችን በመመስረት ተከሣሾች አደጋው የደረሰው በክሱ ላይ በተጠቀሰው ተሸከርካሪ መሆኑን አምነው መከራከራቸውንና የከሣሾች ማስረጃም ጥፋቱ የአሸከርካሪው መሆኑን ማረጋገጡን ገልጾ ለጉዳቱ ተከሣሾች አላፊ ናቸው ካለ በኋላ የጉዳት መጠኑን በተመለከተ ግን ተጎጂዋ ትምህርቷን በመከታተል ላይ እንደምትገኝ መረጋገጡን፣ የህክምና ማስረጃውም መካከለኛ የሆነ ማነከስ ቢኖርባትም መራመድ እንደምትችል መግለፁን ጠቅሶ ተጎጂዋ ከሣሾችን ወደፊት ልትረዳ የማትችል እና ራሷም ሊቀርባት የሚችል ጥቅም ስለመኖሩ አጠራጣሪ ነው በማለት የአካል ጉዳት ካሣ ጥያቄን ውድቅ አድርጎ የህሊና ጉዳትን በተመለከተ ግን ብር 800.00 /ስምንት መቶ/ ሁለተኛ ተጠሪ ከወጪና ኪሣራ ጋር እንዲከፍል ወስኗል። ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም አመልካቾች በእርግጠኝነት በአደጋው ምክንያት በልጅቷ ላይ የደረሰውን የአሁንና የወደፊት ቁሣዊ ጉዳት አላስረዱም ሲል ይግባኙን ሣይቀበል ቀርቷል።

የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ የበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ በመቃወም ሲሆን አመልካቾች ጥር 08 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ የሠበር አቤቱታ የቅሪታ ነጥቦችን ዘርዝረው አቅርበዋል። አቤቱታቸው ተመርምሮም የስር ፍ/ቤት ጉዳት የደረሰባት ልጅ መካከለኛ ማነከስ ያለባት እንደሆነ በህክምና ተረጋግጧል እያለ በሌላ በኩል ወደፊት ተጎጂዋ ሊቀርባት የሚችል ጥቅም ስለመኖሩ አጠራጣሪ ነው በማለት የጉዳት ካሣ ክፍያ አይገባትም በሚል መወሰኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ ተጠሪዎች መጋቢት 25 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ መልሣቸውን ሲያቀርቡ አመልካቾች በበኩላቸው ሚያዝያ 30 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ የመልስ መልሣቸውን አቅርበዋል።

እኛም የግራ ቀኙን የጽሑፍ ክርክር፣ ለሰበር አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕገ ጋር አገናዝበን መርምረናል። እንደመረመርነውም ተጠሪዎች የአካል ጉዳት ካሳ ለመክፈል ይገደዳሉ ወይስ አይገደዱም? የሚለው ነጥብ የችሎቱ ምላሽ የሚያስፈልገው ሆኖ ተገኝቷል።

በክርክሩ ሂደት አንደኛ ተጠሪ የታክሲው ባለቤት ሁለተኛ ተጠሪ ደግሞ በተጎጂዋ ጉዳት አደረሰ የተባለውን ታክሲ በወቅቱ ሲያሸከረክሩ የነበሩ መሆኑ እና ለጉዳቱ መድረስ አንደኛ ተጠሪ የታክሲው ባለቤት በመሆናቸው ብቻ ያለጥፋት ሁለተኛው ተጠሪ ደግሞ በጥፋቱ አላፊነት ያለባቸው መሆኑ ተረጋግጧል። የስር ፍ/ቤት የአመልካቾችን የአካል ጉዳት ካሳ ጥያቄ ያለፈው ተጎጂዋ ወደፊት ሊቀርባት የሚችል ጥቅም ስለመኖሩ እና አመልካቾችንም ልትረዳ የማትችልበት ሁኔታ መኖሩ አጠራጣሪ ሆኖ ተገኝቷል በሚል ምክንያት ነው። ይሁን እንጂ ተጎጂዋ መካከለኛ የሆነ ማነክስ ያለባት መሆኑ በሐኪም ከመረጋገጡ አኳያ እና የካሳ አከፋፈልና ልክ ከሚደነግጉት የፍትሐብሔር ሕጎችን ድንጋጌዎች አንጻር ሲታይ የስር ፍ/ቤት ድምዳሜ ሕጋዊ መሠረት ያለው አይደለም።

በመሠረቱ በፍትሐብሔር ሕጎችን ከውል ውጪ አላፊነትን በሚመለከት የተቀመጡ ድንጋጌዎች ጉዳት የደረሰበት ሰው የሚካሄደውን ሥርዓት የዘረጉ ናቸው። የእነዚህ ድንጋጌዎች ዓይነተኛ ግባቸውም ጉዳትን የመካሰና የጥፋት ባህርይን የመግታት ስለመሆኑ በድንጋጌዎቹ ላይ ማብራሪያ ጽሑፍ ያበረከቱት በቀድሞ ቀዳማዊ ኃይለስላሴ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ትምህርት ክፍል አስተማሪ የነበሩት ቺቺኖቪች ገልፀውታል።

ከውል ውጪ አላፊነትን በተመለከተ የሚገዙት የፍትሐብሔር ሕጎችን ድንጋጌዎች መንፈስ የጉዳትን ጠቅላላ ባህርይና የካሳ ልክ አተማመን ሁኔታዎችን ያስገነዝቡናል። በዚህም መሠረት ጉዳት በሰው ጥቅም ላይ ችግር ማድረስ መሆኑን፣ ይህም ጥቅም ማቴሪያላዊ /በሰው አካል ወይም ንብረት የደረሰ/ ወይም ሞራላዊ ሊሆን እንደሚችል መገንዘብ ይቻላል። የተጎዳ ሰው ደግሞ መካስ እንዳለበት ያስረዳሉ። የካሳውን አተማመን በተመለከተም መጠኑ በተበዳዩ ላይ ከደረሰው ጉዳት ጋር አኩል ሆኖ መመዘን ያለበት መሆኑን የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2091 ድንጋጌ ያሳያል። የጉዳት ካሳ ከደረሰው ጉዳት ጋር አኩል ሆኖ ሲመዘንም በተጎጂው ላይ በእርግጠኝነት መድረሱ የታወቀ /actual damage/ ወይም ወደፊት ሊደርስ የሚችል /future damage/ ግንዛቤ ውስጥ ማስገባት የግድ የሚል መሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2090/1/ እና 2092 ድንጋጌዎች መንፈስ ያስረዳል። ለእነዚህ ጉዳዮች ካሳ ሊተመን የሚገባ መሆኑን ሕጉ በግልጽ ከማስቀመጡም በተጨማሪ የአተማመኑ ሥርዓትም እንደጉዳቱ ዓይነትና ማስረጃ አቀራረብ ውስብስብና ሊለያይ የሚችል መሆኑ እንደተጠበቀ ሁኖ በሕገ ተመልክቷል። በዚህም መሠረት የጉዳት ካሳ መጠን አጥጋቢና በቂ ማስረጃን ወይም ርትዕን መሠረት በማድረግ ሊወሰን የሚገባው መሆኑን የካሳ አከፋፈልን ልክ በሚደነግገው የሕገ ክፍል የተቀመጡ ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ። በሌላ በኩል የካሳ አተማመን ሥርዓት ጠቅላላ የመሥራት አቅም /General utility/ ሳይሆን ልዩ ጠቀሜታ/specific utility/ መርህን ቢከተል ፍትሐዊነት ያለው አሠራር መሆኑ ይታመናል። ይህም አሠራር በተጨማሪ የደረሰው ጉዳት ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ አስቸጋሪ በሚሆንበት ጊዜ የካሳውን ልክ ያላግባብ ከማጋነንና ከመቀነስ የራሱ የሆነ ጠቀሜታ ይኖረዋል ተብሎ ይታሰባል። በመሆኑም ጉዳት መድረሱ በማስረጃ ከተረጋገጠና ጉዳቱም በተጎጂው የወደፊት ሕይወት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ማሳደሩ እንደማይቀር ምክንያታዊ እርግጠኝነት ያለ መሆኑ ከተረጋገጠ ካሳ መወሰን ከአጠቃላይ የሕገ ዓላማና ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2091 እና 2092 ድንጋጌዎች መንፈስ አኳያ አግባብነት ያለው ነው። መጠኑን በተመለከተ በሕገ ለዳኞች በተሰጠው ሥልጣን ወይም በጉዳዩ ላይ በቀረበው ማስረጃ መሠረት በመተመን ለተጎጂው መፍረድ የሚቻልበት ሁኔታ መኖሩን ከላይ ተመልክተናል። ከዚህ ውጪ ጉዳቱ መድረሱ እየታወቀ የአሁንና የወደፊት ቁሣዊ ጉዳት /material damage/ ስለመኖሩ ተጎጂው አላስረዳም ተብሎ የመካስ መብት ማጣት ከአጠቃላይ የሕገ ዓላማ ያፈነገጠ ነው።

ወደያዝነው ጉዳይ ስንመለስም የአመልካቾች ልጅ በደረሰባት የመኪና አደጋ በቀኝ እግሯ ላይ መካከለኛ ማነክስ የደረሰባት መሆኑ በሚገባ የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። ጉዳቱ ወደፊት ሊጠፋ የሚችል ስለመሆኑም የተገለፀ ነገር የለም። ተጠሪዎች ጉዳት የደረሰባት ሕፃን ትምህርት እየተማረች ትገኛለች በማለት ከመከራከራቸው ውጪ ከጉዳቱ ሙሉ በሙሉ ስለመዳኗ ያስረዱት ነገር የለም። ስለሆነም በተጎጂዋ ላይ የደረሰው ጉዳት በወደፊት ሕይወቷ አሉታዊ ተጽእኖ ማሳደሩ የማይቀር ስለመሆኑ የነባራዊው ዓለም ሁኔታዎች ያስገነዝቡናል። በእርግጥ በተጎጂዋ ላይ የወደፊት ሕይወት ጉዳቱ የሚያደርሰውን የካሳ መጠን በትክክል መገመት አስቸጋሪ ይሆናል። ይሁን እንጂ የጉዳት ካሳ መጠኑን በተመለከተ በሕገ ለዳኞች በተሰጠው ስልጣን መሠረት መተመን የሚቻልበት ሁኔታ ስለመኖሩ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2102 ድንጋጌ ያሳያል። በመሆኑም አመልካቾች በልጃቸው ላይ ጉዳት መድረሱን በሚገባ አስረድተው እያለና ይህ ጉዳትም በተጎጂዋ የወደፊት ሕይወት አሉታዊ ተጽእኖ ማሳደሩ የማይቀር መሆኑን በምክንያታዊ እርግጠኝነት ከነባራዊው ዓለም መገንዘብ እየተቻለ፤

እንደዚሁም የካሳ አተማመኑም ርትዕን መሠረት ሊያደርግ የሚገባ በመሆኑ የበታች ፍ/ቤቶች የአመልካችን ክስ ውድቅ ማድረጋቸው ከውል ውጪ አላፊነቱን በተመለከተ የተደነገጉትን ድንጋጌዎች አጠቃላይ ዓላማም ሆነ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2090፣2091፣2092 እና 2102 ስር የተመለከቱትን መርሆዎች ያላገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል። በዚህም ምክንያት የሚከተለውን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 33351 ግንቦት 03 ቀን 1999 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 57181 ታህሣሥ 16 ቀን 2000 ዓ.ም በትእዛዝ የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
- 2/ አመልካች በልጃቸው ላይ ጉዳት የደረሰባት ስለመሆኑ በማስረጃ ያረጋገጡ ከመሆኑም በላይ ጉዳቱም በወደፊት ህይወቷ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ (Negative impact) ማሳደሩ እንደማይቀር ምክንያታዊ እርግጠኛነት ያለው ስለመሆኑ ስለተረጋገጠ የካሳ አተማመኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2102 ድንጋጌን መሠረት በማድረግ በርትዕ ሊወሰን የሚገባው ነው ብለናል።
- 3/ የካሳ መጠኑን በተመለከተ የስር ፍ/ቤት ጉዳዩን ክርትዕ አኳያ በመመልከት እንዲወስን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343/1/ መሠረት መልሰናል።
- 4/ በዚህ ችሎት ትእዛዝ መሠረት ተጠሪዎች ለጉዳት ካሳው በአንድነትና በነጠላ አላፊነት ያለባቸው መሆኑን ተገንዝቦ መጠኑን በመተለከት ይወስን ዘንድ የውሣኔው ግልባጭ ለፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ይተላለፍ ብለናል።
- 5/ በዚህ ችሎት ለተደገው ክርክር ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአመስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ